

Szakfordító Szakmai Nap

(Gödöllő, 2014. január 23.)

Ebben az évben is színes programkínálat várta a Szent István Egyetem Nyelvi Központja által szervezett *Szakfordító Szakmai Nap* résztvevőit, amelyre január 23-án, immár 13. alkalommal került sor. A több mint egy évtizedes hagyománnyal büszkélkedő esemény ezúttal nemcsak a fordítás elméleti és gyakorlati szakembereinek szolgált színvonalas előadásokkal, hanem a nyelvoktatás iránt érdeklődőknek is, hiszen az *Innovatív módszerek a 21. századi szaknyelvoktatásban* alcímet viselő délutáni program betekintést nyújtott az idegennyelv-oktatás aktuális kérdéseibe is.

A konferencia több mint 80 résztvevőjét Tözsér János, a Szent István Egyetem rektora köszöntötte, aki a fordítóképzés és az idegennyelv-oktatás fontosságát hangsúlyozta a felsőoktatásban. A dékáni köszöntő után a délelőtti program első részének keretében Veresné Valentinyi Klára egyetemi docens, a Szent István Egyetem Nyelvi Központjának igazgatója két előadót kért föl előadásuk megtartására.

A sort Heltai Pál professzor, a Kodolányi János Főiskola tanára nyitotta *Mi az, amit a gép nem tud fordítani?* című előadásával. Részletesen kifejtette a humán és a gépi fordítás közötti különbségeket, amelyek közül a leglényegesebb talán az, hogy a gép mondataalapú, míg a humán fordító szövegalapú fordítást végez. A fordítószoftverek nem értik a szöveget, nem képesek kezelni a kétértelműséget, nem rendelkeznek pragmatikai, szociokulturális és stratégiai kompetenciával, ezért nehézséget jelent a kontextusválasztás, a megnyilatkozások értelmezése a szöveggörnyezet alapján. Ezért ma még leküzdhetetlen akadályokba ütközik olyan szövegtípusok gépi fordítása, ahol a fent említett kompetenciák fontos szerepet játszanak, így például a versek, drámák, viccek, de még az egyszerűnek tűnő hétköznapi társalgás fordítása is. Joggal merül fel a kérdés, hogy akkor mire alkalmas a gépi fordítás. Heltai Pál két területet jelölt meg. Mivel a gép lényegében szó szerint fordít, akkor van esélye a használható fordításnak, ha a kódolt információk alapján is értelmezhető a szöveg, valamint ha nem magasak a minőségi elvárások. A másik fontos terület a fordítás oktatása. A gép javarészt úgy fordít, mint a kezdő fordító, ezért a géppel fordított szövegek alkalmasak lehetnek a fordítói ismeretek és műveletek tudatosítására, valamint a lektori kompetencia fejlesztésére. Tanórai feladat lehet például a gépi fordítás utószerkesztése.

A *Gépi fordítás és kreativitás* című előadásában a gépi és a human fordítás különbségeinek taglalását folytatta a szakmai nap következő előadója, Pusztai-Varga Ildikó, a Szegedi Tudományegyetem Fordító- és Tolmácsképző Központjának oktatója. Az előadó frissen megvédett doktori disszertációjában a kulturálisan kötött kifejezések fordítását vizsgálta finn versek angol és magyar fordításaiban. Kutatási eredményei között említette, hogy a finn versek magyar fordítói sokkal kreatívabbak, sokkal bátrabban szakadnak el a forrásnyelvi szövegtől, mint a finn versek angol fordítói. Ennek oka a célnyelvi irodalmi szöveg versnormájában keresen-

dő. Kutatásai során merült fel az a kérdés, vajon a gép hogyan tudná kezelni a kulturálisan kötött kifejezéseket, vagyis mennyire várható el a kreativitás a fordítószoftvertől. A kérdésre adott válasz egybecseng Heltai Pál konklúziójával: a kreativitás a humán fordító sajátja, mégpedig azért, mert háttértudása mozgósításával ki tudja választani a több lehetséges megoldásból a legmegfelelőbbet, míg erre a gép egyelőre nem képes.

A kávészünetet követően, még a délelőtti programrészen került sor az előző két előadásához szervesen kapcsolódó kerekasztal-beszélgetésre, amely *A gépi fordítás gyakorlata és oktatásának lehetőségei a szakfordítóképzésben* címmel szerepelt a szakmai nap programjában. A beszélgetést Bán Miklós, az Espell Csoport ügyvezető igazgatója moderálta. Az eszmecsereben a fordító- és tolmácsszakma jeles elméleti és gyakorlati szakemberei vettek részt: Prószéky Gábor, a MorphoLogic Nyelvtechnológiai Kft. ügyvezető igazgatója, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem egyetemi tanára és kutatási dékánhelyettese, Kovács László, a TÉK Kft. fordítóiroda ügyvezetője, Varga Ágnes, a Kilgray Kft. fordítástechnológiai cég fejlesztőmunkatársa, Szűcs Dániel, az Espell Fordítóiroda lokalizációs menedzsere, valamint Riesz Zoltán, a Moravia IT Magyarország Kft. képviselővezetője. A kerekasztal-beszélgetés két lényeges kérdést érintett: (1) Mely esetben hasznos a gépi fordítás? (2) Mi a gépi fordítás szerepe a fordítóképzésben? Az első kérdés megvitatása során a szakemberek egyetértettek abban, hogy a gépi fordítás olyan információk eljuttatásában lehet hasznos, amelyekről az érintettek egyébként nem értesülnének, mert a humán fordítás nem lehetséges, vagy nem kifizetődő; valamint akkor, amikor elfogadható az alacsonyabb minőség is. Ilyenek például a sürgős esetek, a katasztrófhelyzet és az olyan „ritka” nyelven megírt szövegek, amelyekből nem áll rendelkezésre megfelelő humán fordítói kapacitás. A gépi fordítás szintén jól működhet egy szűkebb szakterületen, ahol a regiszter erősen korlátozott. A gépi fordítás elterjedésével egyre nagyobb igény mutatkozik az utószerkesztésre, ami egyértelmű választ ad a második kérdésre: a fordítóképző intézményeknek nagyobb hangsúlyt kell fektetniük a szakmai körökben poszteditálásnak nevezett tevékenység oktatására.

A délutáni programot, amelyet a szervezők a nyelvoktatás módszertani kérdéseinek szenteltek, Prievara Tibor, a Madách Imre Gimnázium angolnyelv-tanárának előadása nyitotta meg *IKT-módszerek az idegennyelv-oktatásban* címmel. Az előadó szerint a jelenlegi iskolarendszer nem tud megfelelni a 21. századi igényeknek, ezért teljes paradigmaváltásra van szükség, azaz egészen más rendszerben kell megszervezni az oktatás folyamatát. Az előadás mottója „a jövő a jelenben” is lehetne, ugyanis az előadó a Madách Imre Gimnázium nyelvi csoportjainak bevonásával elvégzett pedagógiai kísérleten keresztül mutatta be az oktatás, ezen belül a nyelvoktatás egyik lehetséges jövőképét. Prievara Tibor olyan egyedülálló nyelv tanulási rendszert épített ki a tanulók számára, amely az önszabályozáson, az együttműködésen, az életszerű feladatokon, az egyéni tanulási útvonalakon, valamint a tanulói autonómián alapul. Ehhez a technikai háttérrel az infokommunikációs eszközök biztosítják, amelyek szervesen beépülnek az oktatás folyamatába, és az oktatás forradalmához vezetnek el a közeljövőben. Az új rendszer fontos eleme a „kiterjesztett osztályterem”, amely a Facebook, az Office 365, a Ning, a Sulinet, illetve számtalan egyéb eszköz segítségével 24 órás kapcsolatot tesz lehetővé a diákok és az iskola között. Az egyéni tanulási útvonalak támogatják a diákok szerves fejlődését. Az igények felmérése után a tanulók önállóan választanak témákat, amelyek feldolgozása során tartalmakat oszthatnak meg egymással az internetes felületeken. A fejlődés nyomon követése érdekében pedig blogposztokban rögzítik eredményeiket, amelyek így a tanulási folyamat mérföldköveivé válnak. A rendszer egyik legérdekesebb és egyben legellentmondásosabb eleme az értékelés. A diákok nem osztályzatot kapnak, hanem pontokat. A pontrendszer alapvető funkciója, hogy kiküszöbölje az osztályzatok okozta stresszt. A rendszer lényege,

hogy különböző feladatok megoldásával bizonyos időkereten belül megfelelő pontszámot kell összegyűjteni. Aki az egyes feladatokra alacsonyabb pontszámot kap, annak vagy abból a feladatból kell többet beadnia, vagy ha ezt nem érzi megvalósíthatónak, akkor más, számára megfelelőbb feladatok elvégzésével kompenzálhat. A félév végén a pontokat érdemjegyekre váltják. A rendszer előnye, hogy mindenkinek van lehetősége a jobb jegyre, ha megfelelő pontszámot gyűjt össze, hátránya pedig az, hogy – az előadó szerint – a diákok először hajlamosak visszaélni a lehetőséggel, tehát a rendszer bevezetése és megértetése jelentős erőfeszítést kíván a pedagógustól. A kezdeti nehézségek után azonban, látva az előnyöket, a tanulók elfogadják az új értékelési módot, sőt később már ők állnak elő új ötletekkel. A rendszer rendkívül rugalmas és liberális, bármi beszámítható, a tanuló akkor számol be, amikor úgy gondolja, hogy felkészült, sőt az is lehetséges, hogy a diákok maguk állítsák össze a dolgozatot. A rendszer sikerét igazolja, hogy a tanulók döntő többsége sikeres közép- vagy felsőfokú vizsgát tesz.

Személyiségpreferenciák a szaknyelvoktatásban – ezt a címet viselte a délutáni program második előadása, amelyet Mészáros Aranka, a Szent István Egyetem Társadalomtudományi és Tanárképző Intézetének egyetemi docense tartott. A megfelelő partnerségi viszony és kommunikáció kialakítása, illetve a tanulók közötti különbségek hatékony kezelése érdekében fontos, hogy a tanár tudatában legyen annak, milyen személyiséggel rendelkezik a hallgató. A Myers–Briggs-féle típusindikátor négy egyszerű kérdés alapján, négy dimenzióban írja le a személyiség típusokat: (1) Hogyan töltődünk fel? (extrovertált/introvertált személyiség); (2) Hogyan dolgozzuk fel az információt? (érzékelő/intuitív típus); (3) Hogyan hozunk döntéseket? (racionálisan/érzelmek alapján); (4) Hogyan éljük az életünket? (rendezetten/spontán). Az előadó az első dimenziót fejtette ki részletesebben. Az extrovertált, vagyis a kifelé forduló személyiség alapvető jellemzője, hogy az energiát a környezetéből nyeri. Ebből következik, hogy az extrovertált hallgatók a változatosságot, a csoportmunkát kedvelik, jobban szeretnek szóban megnyilvánulni, gyorsak, türelmetlenek, ingerküszöbük magas, intimszféra-szükségletük pedig alacsony. Ezzel szemben az introvertált, vagyis a befelé forduló típus a saját belső világából töltődik fel. Didaktikai szempontból ez azt jelenti, hogy visszafogottak, a munkavégzésüket a csendes koncentráció jellemzi, a részletekre fókuszálnak, jobban szeretnek írásban megnyilvánulni, ingerküszöbük alacsony, az intimszféra-igényük pedig magas. Az előadó fontos szempontként emelte ki, hogy a preferenciák velünk születettek, a különböző típusok nem statikusak, hanem dinamikusan változnak, tanulóként mindegyik típus egyenértékű, mindenki másképp tud hozzájárulni az oktatás folyamatához, és másképpen motiválható. Konklúzióként megjegyezte, hogy a pedagógusnak tisztában kell lennie a saját személyisége jellemzőivel is. Az extrovertált tanárnak oda kell figyelnie többek között arra is, hogy értő és aktív figyelemmel kövesse, hallgassa meg a diákokat, adjon elég időt a feladatok megoldására, és vegye észre a különbségeket, míg az introvertált pedagógus „vetesse észre magát”, valamint demokratikusan ossza ki a feladatokat.

A délutáni program utolsó előadását Csösz Ildikó az OkaTárs Nyelvtudományi Munkatársaság tartotta *A nyelvi coaching hozzáadott értéke a szaknyelvoktatásban* címmel. Véleménye szerint a sikeres 21. századi ember motivált, képes az önálló tanulásra, és saját magát menedzseli. Ezzel összhangban megváltoznak a nyelvtanulók igényei is. A 21. században szükség van a specifikus igényekre szabott tananyagra, a hangsúly a készségekről az eszközökre tevődik át, valamint jelentős mértékben érvényesül az „időprés”, vagyis az a kényszer, hogy a tanuló minél hamarabb sajátítsa el az adott idegen nyelvet bizonyos előre meghatározott céllal. A sikeres tanulási folyamat zálogaként a következő lényeges összetevőket sorolta fel: a tananyag, a tanulás módszertana, vagyis hogyan tanuljunk, a tervezés, azaz a célok kitűzése, valamint az

önbecsülés tudatosítása és a magabiztosság megszerzése. Az előadás központi kérdése: Hogyan segíthet a nyelvi coaching módszere a nyelvtanulásban? Fontos tudni, hogy a nyelvi coaching jelentős mértékben eltér a klasszikus nyelvoktatás módszertanától. A nyelvi coaching modell a coachee meglévő erőforrásaiból táplálkozva, a célok felállításával indul, a magabiztosság növelése érdekében olyan múltbeli példákat keres, amikor a coachee sikeres volt, majd meghatározza a megvalósítás, a nyelvi fejlődés lépéseit. Általában egy adott nyelvi akcióra készít fel, mint például állásinterjú idegen nyelven, utazás stb. A nyelvi coaching módszere tulajdonképpen nem oktat a szó klasszikus értelmében, hanem olyan környezetet teremt, ahol a coachee meg tudja szerezni a szükséges nyelvi készségeket. A coach elsősorban a coachee felelősségvállalását erősíti, magabiztosságát, tudatosságát fejleszti, a nyelvi készségek fejlődése ennek a folyamatnak a mellékterméke.

A Szakmai Napot záró ötletbörze és hozzászólások konkrét módszereket és gyakorlati példákat sorakoztattak fel azzal kapcsolatban, hol van a szaknyelvoktatás helye, és mi a szerepe a szakfordítóképzésben, mintegy hídként kötve össze a délelőtti és a délutáni program témaköreit. Mudriczki Judit a Budapesti Gazdasági Főiskoláról érdekes lektorálási feladatot mutatott be. A szakfordító hallgatónak egy Google Translate által lefordított EU-s szakszöveget kellett lektorálniuk. A gyakorlat segít a szakterminológia tudatosításában, az MS Word korrekktúrafunkciójának használatával fejleszti az informatikai tudást, valamint tudatosítja a leendő fordítóknak azt, hogy a gép nem helyettesítheti az embert.

Ugrin Zsuzsanna, a Budapesti Műszaki Egyetem nyelv- és fordítástanára az online adattárolási lehetőségek előnyeiről szólva részletesen bemutatta, hogy például a Google Drive, illetve a szintén a Google felületén megosztható, több felhasználó által közösen szerkeszthető, majd online tárolható dokumentumok hogyan könnyítik meg és tehetik élményszerűvé a terminológiai kivonatolást, az elméleti háttéranyag feldolgozását vagy magát a fordítás folyamatát.

Spiczéné Bukovszki Edit, a Miskolci Egyetem Idegennyelvi Oktatási Központjának nyelvtanára a „just-in-time teaching” elnevezésű nyelvoktatási módszert mutatta be, amely remekül alkalmazható nemcsak a szaknyelvoktatásban, hanem egyéb diszciplínákban is. A módszer lényege, hogy az óra előtt a nyelvtanár eljuttat egy feladatot a hallgatókhoz, például szöveget, videót, újságcikket, filmrészletet, amelyet a hallgatók óra előtt visszajuttatnak „just-in-time”, tehát éppen időben ahhoz, hogy a tanár a visszajelzéseik alapján építse fel az órát, vagy az óra tervezésénél figyelembe vegye azokat. Így azokkal a kérdésekkel lehet foglalkozni, amelyek a csoport nagy részének gondot okoznak, és elkerülhető az unalmas önismétlés. Ez a módszer kiváló lehetőség a diákok előzetesen meglévő tudásának feltérképezésére, a tanóra hatékonyságának növelésére, továbbá strukturálja a tanórán kívüli tanulást. Mivel a feladatlap rákérdez arra is, mennyire érdekli az adott téma a tanulókat, mennyire fontos a tanulmányaik szempontjából, motivációs hatása is van. Tág teret ad a tanári kreativitásnak, ösztönzi az oktató és a hallgatók közötti együttműködést, a gyakori információcserét és a visszacsatolást.

A *Szakfordító Szakmai Nap* idén sem okozott csalódást, ezúttal is színvonalas és érdekfeszítő előadásokkal, beszélgetésekkel várta a nyelvi szakmák elméleti és gyakorlati képviselőit.

Polcz Károly

A XX. évfolyam 1–2. számának szerzői

- ÁBRÁNYI HENRIETTA, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Fordító- és Tolmácsképző Tanszék (heni.abranyi@gmail.com)
- ÁRVA VALÉRIA, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar, Budapest
(arvavali@gmail.com)
- BALASKÓ MÁRIA, Nyugat-magyarországi Egyetem, Berzsényi Dániel Pedagógusképző Kar,
Alkalmazott Nyelvészeti Intézeti Tanszék, Szombathely (balaskomaria@btk.nyse.hu)
- BOGNÁR ANIKÓ, Karinthy Frigyes Gimnázium, Budapest (bognaraniko1@gmail.com)
- BUDAI LÁSZLÓ, Eszterházy Károly Főiskola, Általános és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék, Eger
(drbudailaszlo@freemail.hu)
- CSETNEKI SÁNDORNÉ BODNÁR ILDIKÓ, Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Modern Filológiai Intézet, Alkalmazott Nyelvészeti és Fordítástudományi Tanszék, Miskolc
(ildikobodnar@gmail.com)
- FEKETE MÓNIKA, Karinthy Frigyes Két Tanítási Nyelvű Gimnázium, Budapest (fkt.monika@gmail.com)
- FISCHER ANDREA, Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Angol Nyelvészeti Tanszék, Budapest (a.fischer@invitel.hu)
- GAZSÓ MELINDA, Karinthy Frigyes Két Tanítási Nyelvű Gimnázium, Budapest
(gazsomelinda@gmail.com)
- HORVÁTH JÓZSEF, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Angol Alkalmazott
Nyelvészeti Tanszék, Pécs (josephor@gmail.com)
- HUSZÁR ÁGNES, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Nyelvtudományi Doktori
Iskola, Pécs (agnes.huszar2010@gmail.com)
- IVÁNYI RUDOLF, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Nyelvtudományi
Doktori Iskola, Alkalmazott Nyelvészeti Program, Budapesti Osztrák Iskola (ivanyi@osbp.hu)
- KONTRÁNÉ HEGYBÍRÓ EDIT, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Angol Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék, Budapest (kontra.h.edit@btk.elte.hu)
- KOVÁCS RÉKA, Magyar Tudományos Akadémia, Nyelvtudományi Intézet,
Nyelvtechnológiai és Alkalmazott Nyelvészeti Osztály (kovacs.reka@nytud.mta.hu)
- LÁZÁR A. PÉTER, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Angol–Amerikai Intézet, Angol Nyelvészeti Tanszék, Budapest (lazar.a.peter@btk.elte.hu)
- LUDÁNYI ZSÓFIA, Magyar Tudományos Akadémia, Nyelvtudományi Intézet,
Nyelvtechnológiai és Alkalmazott Nyelvészeti Osztály (ludanyi.zsafia@nytud.mta.hu)
- MÁRCZ RÓBERT, Pécsi Tudományegyetem, Idegen Nyelvi Titkárság (mercrobi@gmail.com)
- MEDGYES PÉTER, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar,
Angol Nyelvpedagógia Tanszék, Budapest (pmedgy@gmail.com)
- PETNEKI KATALIN, Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Germanisztikai Intézet,
Szeged (petneki.katalin@t-online.hu)
- POLCZ KÁROLY, Budapesti Gazdasági Főiskola, Külkereskedelmi Főiskolai Kar,
Angol Tanszéki Osztály (kpolcz@gmail.com)
- SÓLYOM RÉKA, Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelv-,
Irodalom- és Kultúratudományi Intézet, Magyar Nyelvtudományi Tanszék, Budapest
(solyomreka@hotmail.com)
- SZABADKAI BERNADETT, Karinthy Frigyes Két Tanítási Nyelvű Gimnázium, Budapest
(szab.ber@gmail.com)
- TERTS ISTVÁN, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Nyelvtudományi Tanszék, Pécs
(terts@nyi.bme.hu)
- VÁRADI TAMÁS, Magyar Tudományos Akadémia, Nyelvtudományi Intézet, Nyelvtechnológiai
és Alkalmazott Nyelvészeti Osztály (varadi.tamas@nytud.mta.hu)
- VARGA ÉVA KATALIN, Semmelweis Egyetem Nyelvi Kommunikációs Központ, Budapest
(vekati@gmail.com)